

індивідуальних особливостей дитини, ступеня і характеру порушення зору, тифлопедагог організовує та навчає дитину методам та способам навчальної діяльності із максимальним забезпеченням збереження їх зорового сприймання, наприклад, при читанні та письмі; цілеспрямованому сприйнятті предметного світу на компенсаторній основі (способам зорової орієнтації у знайомих і нових ситуаціях, в розрізненні ознак та властивостей предметного світу, просторових ознак тощо). Системи вправ, які сприяють активізації зорового сприймання та пізнання навколишньої дійсності, узгоджуються з лікарем-офтальмологом і сестрою-ортопедом.

Таким чином, співпраця СДНЗ №219 та СЗШ №281 в організації навчально-виховної та корекційно-відновлювальної роботи дозволила здійснювати комплексне клінічне та психолого-педагогічне вивчення дітей в спеціальному класі для дітей з порушенням зору; створити найкращі шляхи компенсації та корекції наслідків, які пов'язані з порушеннями зору в умовах існування спеціального класу; забезпечує найкращі умови розвитку даної категорії дітей, на основі сучасних принципів; корекцію вторинних відхилень у розвитку дітей з порушеннями зору; гармонійний розвиток дитини через використання спеціальних прийомів, методів навчання та виховання дітей з порушеннями зору.

Подальше дослідження спрямоване на розробку методичних рекомендацій із організації роботи з наступності спеціального дошкільного закладу для дітей з порушеннями зору та загальноосвітньої школи.

Література:

1. Воспитание слабовидящего ребенка в семье : сборник статей / под редакцией В. П. Ермакова, А. А. Щегловой – М. : Всероссийское общество слепых, 1986. – 105 с.
2. Литвак А. Г. Психология слепых и слабовидящих : учеб. пособие [для студ. высших пед. учеб. заведений] / А. Г. Литвак. – СПб. : КАРО, 2006. – 336 с.
3. Свиридчук Т. П. Коррекционно-воспитательная работа со слабовидящими детьми дошкольного возраста / Т. П. Свиридчук. – К., 1981. – 74с.
4. Синьова Є. П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору : монографія / Є. П. Синьова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 442 с.
5. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка : підручник / Є. П. Синьова, С. В. Федоренко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 325 с.

УДК 37.018.1 (510)

Рубан О.М.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ВИХОВАНЦІВ ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Стаття присвячена висвітленню питання діяльності центру соціальної реабілітації як альтернативної форми тимчасового влаштування та реабілітації дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, що опинилися в складних життєвих обставинах.

Ключові слова: влаштування дітей-сиріт, центр соціальної реабілітації, соціально-педагогічний супровід.

Рубан О.Н.

СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ВОСПИТАННИКОВ ЦЕНТРА СОЦИАЛЬНОЙ РЕАБИЛИТАЦИИ

Статья посвящена освещению вопроса деятельности центра социальной реабилитации как альтернативной формы временного устройства и реабилитации детей-сирот, детей, лишенных родительской опеки и детей, оказавшихся в сложных жизненных обстоятельствах.

Ключевые слова: устройство детей-сирот, центр социальной реабилитации, социально-педагогическое сопровождение.

Olga Ruban

SOCIAL AND EDUCATIONAL SUPPORT OF FOSTER CHILDREN OF SOCIAL REHABILITATION CENTERS

The article is devoted to highlighting issues of social rehabilitation center as an alternative form of temporary accommodation and rehabilitation of orphans and children deprived of parental care and children in difficult circumstances.

Keywords: care for orphans, social rehabilitation center, social and educational support.

Сучасна Україна переживає нелегкі часи на політичному, економічному, соціальному рівнях. Економічна нестабільність, зростання безробіття та бідність, ескалація політичних конфліктів, моральне та психічне напруження населення, військові дії на території країни, що призводять до руйнування сімей, втрату годувальників в родинях, асоціальна поведінка батьків стають основними причинами поширення в країні соціального сирітства.

Красномовним показником розвитку держави та суспільства є турботливе ставлення до дітей, які є майбутнім держави. Молоде покоління визначатиме успішність політичного, економічного, освітнього, соціального, культурного поступу. Майбутнє нашої держави, перспектива посісти гідне місце у світі нині залежить й від спроможності уряду забезпечити гідне дитинство та можливості розвитку найменшим громадянам України. Захист прав дитини охоплює багато аспектів, серед яких повноцінне родинне виховання, здобуття якісної освіти, забезпечення належного фізичного, психічного, духовного розвитку, забезпечення житлом та повноцінним харчуванням.

В Україні налічується 22 471 дитина-сирота та понад 61245 дітей, позбавлених батьківського піклування. Залишається високою частка дітей, які проживають у бідних сім'ях. Зокрема, 31,3% сімей з дітьми живуть за межею бідності, що є однією із основних причин розлучення дітей з їхніми батьками і призводить до збільшення кількості дітей, які залишаються без піклування батьків. У 2014 році частка дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, становила 1,2% від загального дитячого населення; щороку понад 10000 дітей «втрачає» батьків через позбавлення останніх їхніх батьківських прав.

Загрозливою є тенденція влаштування дітей з малозабезпечених сімей до інтернатних закладів за заявою батьків, які пояснюють це своєю неспроможністю задовольнити потреби дітей через бідність чи безробіття.

З метою забезпечення потреб дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, що опинилися у складних життєвих обставинах створюється альтернативна форма тимчасового влаштування – центри соціальної реабілітації (ЦСР), діяльність яких спрямована на забезпечення соціального захисту, соціально-педагогічної, психологічної реабілітації та адаптації дітей та молоді, які опинилися в складних життєвих обставинах. Соціально-педагогічна допомога спрямована на нейтралізацію наслідків, зумовлених розвитком дітей в умовах депривації, покликана забезпечити особливі емоційні, освітні, правові, медичні потреби кожної окремої дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування та дитини, що опинилася у складних життєвих обставинах.

Типовим Положенням про соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко) центр соціальної реабілітації (ЦСР) визначений як заклад соціального захисту для проживання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, що опинились у складних життєвих обставинах, безпритульних дітей віком від 3 до 18 років, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, правової, інших видів допомоги та подальшого влаштування дітей.[4]

Центр соціальної реабілітації створений з метою опіки та соціалізації дітей, позбавлених батьківського піклування з подальшим влаштуванням їх до нової родини (різні форми влаштування) або відновленням біологічної сім'ї.

Діяльність Центру сприяє захисту дитинства, зокрема забезпеченню соціального захисту, соціально-педагогічної та психологічної реабілітації дітей та молоді віком від 6 до 18 років, які опинилися без піклування батьків або в інших складних життєвих обставинах, надання їм комплексної соціальної, психологічної, педагогічної, медичної, юридичної та

інших видів допомоги як особисто дитині, так і всій родині (надання зазначеної допомоги батькам дітей та іншим родичам або особам, які опікуються дитиною).

Робота Центру спрямована на створення безпечного простору для життя, розвитку та соціального становлення дітей, які залишилися без піклування батьків або опинилися у скрутному становищі та потребують допомоги та здійснюється у співпраці зі службами у справах дітей та сім'ї, соціальними службами та іншими органами виконавчої влади, державними, громадськими та іншими організаціями, які діють в інтересах дітей України.

Враховуючи права дитини та цінність сім'ї, пріоритетним напрямом роботи Центру є відтворення сімейного середовища дитини, залучаючи її до прийняття рішень та використовуючи потенціал родини.

У своїй роботі центр соціальної реабілітації ставить та виконує такі завдання:

- Здійснення соціально-правового захисту дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.
- Забезпечення створення комфортних умов для життєдіяльності вихованців.
- Проведення комплексної реабілітації.
- Забезпечення здобуття якісної освіти.
- Допомога у соціалізації.
- Пошук та влаштування дитини в сім'ю.
- Соціально-педагогічний супровід родини.

Робота Центру ґрунтується з урахуванням специфіки кожної окремої ситуації на основі принципів, серед яких зазначимо пріоритет інтересів дитини, цінність сім'ї та прав дитини, активність дитини та членів родини (за можливості) в процесі реабілітації, індивідуальний підхід, комплексність реабілітаційних заходів, співпраця та партнерство, толерантність, довіра, створення атмосфери психологічного комфорту та умов, наближених до сімейних.

Реабілітаційна робота здійснюється за напрямками, серед яких окреслимо - медичну реабілітацію, яка спрямована на повне чи часткове відновлення, або компенсацію порушеної чи втраченої функції організму дитини, можливе уповільнення протікання захворювання, підтримку фізичних сил дитини, передбачає діагностику стану здоров'я та лікувально-реабілітаційні заходи за домовленістю з лікарями;

- психологічну реабілітацію, що спрямована на відновлення психічного і морального здоров'я дитини, приведення індивідуальної чи колективної поведінки дітей у відповідність із загально визначеними суспільними правилами та нормами, використовуючи в роботі комплексні заняття, індивідуальні консультації, групові тренінги;

- педагогічну реабілітацію та супровід, що передбачають визначення рівня навчальних досягнень дитини, педагогічну підтримку та допомогу кожній дитині визначити індивідуальний напрям освітньо-реабілітаційного процесу із врахуванням її віку, психофізичних, пізнавальних особливостей, допомогу в процесі навчання, за потреби, із залученням екстернатної форми навчання за програмою загальноосвітньої школи;

- соціальну реабілітацію, що має на меті зміну негативних поведінкових стереотипів, набутих в середовищі, де перебувала дитина, формування світоглядної свідомості та ціннісних орієнтирів у дітей, позитивного ставлення до життя, праці, навчання, здобуття дітьми соціального досвіду, духовного надбання народу в процесі спільної організації побуту, змістовного дозвілля;

- пошук та визначення майбутньої сім'ї для дитини, що передбачає вживання можливих заходів для відновлення попередньої родини (якщо це не загрожує добробуту та життю дитини) або пошук ресурсної прийомної родини чи опікунів, сприяння встановленню особистісного контакту та влаштування дитини та здійснюється в партнерстві із соціальними службами, службами у справах дітей, використовуючи всі доступні ресурси;

- соціально-профілактичну роботу з батьками, спрямовану на попередження неконструктивної взаємодії між членами родини, різних форм насилля, помилок у сімейному вихованні, формування різних видів хімічної залежності, пропагування здорового способу

життя серед членів родини, психолого-педагогічну роботу з подружжям з питань побудови конструктивних стосунків з дітьми та сімейного виховання;

- соціально-педагогічний супровід родини, спрямований на відновлення виховного потенціалу сім'ї, зміцнення родинних зв'язків, корекцію взаємин у родині, подолання відчуженості дитини чи членів родини один від одного, допомогу окремим членам родини у професійному та соціальному становленні, підтримку родини, навчання самотужки долати труднощі, надання допомоги родині з метою розв'язання різних видів проблем шляхом надання родині гуманітарної допомоги, консультування, юридичного супроводу за необхідності захисту інтересів сім'ї в органах державної влади. Тривалість супроводу залежить від гостроти проблем, які існують, рівня функціональної спроможності родини щодо самостійного подолання труднощів.

Як зазначає В. Дейне наслідками соціального сирітства є несформованість «Я»-образу, труднощі в статеврольовому самовизначенні, орієнтація на ворожість соціуму, перевага імпульсивної поведінки, обмеженість можливостей у професійному визначенні. За дітьми спостерігається більша вразливість, тривожність, невміння спілкуватися, обмеження здатності пристосовуватися до оточуючого середовища, умов життя [1].

Слід зазначити, що процес реабілітації виявляється не таким простим як для дітей, так і для дорослих. Зокрема педагогічна реабілітація стає неабияким випробуванням для дітей. Педагогічна занедбаність, незрілість психічних процесів, недоліки пізнавальних здібностей, нездатність до адекватної соціальної взаємодії роблять дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, що опинилися в складних життєвих обставинах «незручними» для середовища загальноосвітньої школи, вчителів, однокласників та їх батьків. Нажаль, часто вчителі та адміністрація школи дуже наполегливо радять перевести таких «незручних» дітей на індивідуальне навчання, аби вони не «заважали» в школі. В більшості випадків це зумовлене насамперед не неуспішністю дитини та невідповідністю її навчальних досягнень, а поведінкою, неспроможністю до адекватної взаємодії з однолітками та вчителями, а також неспроможністю вчителів владнати важкі ситуації за участі «незручних» учнів.

Виявляється, саме дитина, яка потребує допомоги найбільше, позбавляється її та втрачає шанс на отримання якісної освіти та адекватного соціального досвіду.

З іншого боку дитина опиняється в ситуації певного «насилля навчанням», оскільки опанувати шкільну програму в короткий термін, набути відповідних навичок стає вкрай важким завданням для більшості з них. Здавалося б, з огляду на їх проблеми, вони потребують більше часу на здобуття знань, умінь і навичок, однак, вимушені впоратися із цим завданням у досить скорочений термін.

З огляду на це, діти потребують соціально-педагогічного супроводу в процесі проходження реабілітації, допомоги у навчанні, забезпечення можливостей отримання якісної освіти, допомоги у розвитку їх талантів і здібностей, які в свою чергу стануть одним зі шляхів соціалізації. З іншого боку, набуття навичок соціальної взаємодії, побудови стосунків із дорослими та однолітками, поділяння інтересів суспільства надасть можливість дітям визначитися із власною роллю в суспільстві та сприятиме здобуттю якісної освіти.

В своїх працях О.Ворон зазначає: «Однією з важливих умов соціально-педагогічного супроводу (впливу) на дітей з особливими освітніми потребами є забезпечення ефективного входження їх в загальний освітній простір на рівних умовах, оптимізація доступу до якісної освіти»[2].

Важливо зауважити, що для якісної всебічної реабілітації дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування необхідна комплексна злагоджена взаємодія спеціалістів, соціального оточення дитини, самої дитини та відповідний супровід дитини та її родини (біологічної або прийомної).

Література:

1. Дейне В.В. Діти позбавлені батьківського піклування, як феномен соціального сирітства // Соціальна педагогіка: теорія та практика – 2006. – № 4. С. 35-38.
2. Ольга Ворон Наукові засади інноваційної діяльності керівника

загальноосвітнього навчального закладу/ О.Ворон// Нова педагогічна думка. 2012. – № 2.

3. Пашина А.Х. Особенности эмоциональной сферы воспитанников и сотрудников детского дома/ А.Х. Пашина, Е.П. Рязанова// Психологический журнал. – 1993. – № 1 – С. 44-52.

4. Типове Положення про соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко){Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 872 ([872-2007-н](#)) від 26.06.2007, N 1235 ([1235-2011-н](#)) від 23.11.2011, N 415 ([415-2012-н](#)) від 23.05.2012}[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1291-2005-%D0%BF>.

УДК:376-056:37.015.347

Софій Н.З.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПРАКТИКА СПІЛЬНОГО ВИКЛАДАННЯ

У статті розглянуто практику спільного викладання як модель співпраці педагогів в інклюзивному навчальному середовищі: вчителя інклюзивного класу, асистента вчителя, спеціального педагога. Автором описано основні характеристики практики спільного викладання, зазначено основні форми та переваги її використання для усіх учасників навчального процесу.

Ключові слова: інклюзивне навчальне середовище, практика спільного викладання, асистент учителя.

Н.З. Софий

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ В ИНКЛЮЗИВНОЙ УЧЕБНОЙ СРЕДЕ: ПРАКТИКА СОВМЕСТНОГО ПРЕПОДАВАНИЯ

В статье рассмотрено практику совместного преподавания как модель сотрудничества педагогов в инклюзивной учебной среде: учителя инклюзивного класса, ассистента учителя, специального педагога. Автором описаны основные характеристики практики совместного преподавания, основные формы и преимущества ее использования для всех участников учебного процесса.

Ключевые слова: инклюзивная учебная среда, практика совместного преподавания, ассистент учителя.

Natalia Sofii

SPECIFICS TEACHING IN INCLUSIVE LEARNING ENVIRONMENTS: JOINT TEACHING PRACTICE

The article considers the role of co-teaching practice as the model of co-operation between teachers in the inclusive educational environment teacher of inclusive classroom, teacher assistant, and special teacher. The author described the main characteristics of the co-teaching practice, it's main forms and advantages for all participants of the educational process.

Key words: inclusive learning environment, co-teaching, teacher assistant.

Інклюзивне навчання, що передбачає навчання дітей з особливими освітніми потребами спільно зі своїми однолітками в умовах загальноосвітнього простору, має забезпечувати надання таким дітям додаткової підтримки. Одним із способів надання такої підтримки дітям з особливими освітніми потребами є залучення додаткових спеціалістів, зокрема асистентів учителів. Введення посади «асистент учителя» передбачено українськими нормативно-правовими документами, зокрема Постановою Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2011 року №872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», де йдеться про те, що «особистісно зорієнтоване спрямування навчально-виховного процесу забезпечує асистент учителя, який бере участь у розробці та виконанні індивідуальних навчальних планів і програм, адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими потребами». Присутність додаткових спеціалістів в інклюзивному класі